

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Важливим етапом сучасних трансформацій страхового ринку України є врегулювання інтересів держави стосовно формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів та страховиків з приводу підвищення ефективності їхньої діяльності, що в умовах стрімкого розвитку глобалізаційних процесів у світі, поглиблення інтеграційних зв'язків між державами неможливе без використання апробованого міжнародного досвіду зі збереженням певних національних особливостей функціонування страхового ринку.

Принципи оподаткування Європейського Союзу, які рекомендовані до застосування в національні законодавства країн його членів, покладені в основу дворівневої системи податкового регулювання страхової діяльності. Така система податкового регулювання передбачає справляння податку з страхових премій та податку на прибуток. При цьому всі країни-члени ЄС є самостійними учасниками регулювання діяльності страховиків. Особливості розрахунку бази для оподаткування податку на прибуток страховиків Європейського союзу визначаються специфікою формування страхових резервів, на величину яких вона зменшується [1]. Порядок оподаткування, визначений у Директиві ЄС, поширюється на всі країни-члени Євросоюзу, однак національні наглядові органи можуть встановлювати власну методику розрахунку страхових резервів, їх види та порядок формування.

У розвинених країнах Західної Європи (Великобританія, Франція, Німеччина, Австрія, Італія, Іспанія) основним інструментом податкового регулювання страхових ринків є податок на прибуток. Так, в 2021 році ставка податку на прибуток страховиків: Німеччини 15%, Австрії та Іспанії 25%, Італії 27,5%. В Франції застосовуються прогресивні ставки податку: 26,5% для страховиків з річним оборотом до 250 млн. грн. та 27,5% - понад 250 млн. грн. [2].

Страхові компанії-резиденти, як і будь які інші суб'єкти господарювання Великої Британії, сплачують корпоративний податок, який встановлюється окремо на кожний фінансовий рік, що починається 1 квітня. Ставка на період з 1 квітня 2016 року до 31 березня 2017 року склала 20%, на період з 1 квітня 2017 до 31 березня 2018 року – 19%. З 1 квітня 2020 року очікувалося зниження ставки податку до 17% [3]. Проте з 1 квітня 2020 року ставка корпоративного податку залишилася на рівні 19%. Крім того страхові компанії цієї країни сплачують податок на валові страхові премії за стандартною ставкою 12%, а за окремими видами ризикового страхування, зокрема з страхування подорожуючих, автострахування – 20% [4]. Така диференціація ставок

пояснюється різним ступенем ризику настання страхових подій та збитковістю таких страхових операцій. Зазначимо, що у Великобританії компанії з страхування життя сплачують корпоративний податок за спеціальним режимом, що включає різні ставки за видами страхування життя. За договорами страхування життя, які укладаються більше, ніж на 10 років, у межах сум згідно законодавства, валові страхові премії не оподатковуються [5].

Подвійне оподаткування доходів страхових компаній характерне для більшості країн Євросоюзу, які крім податку на прибуток від страхової діяльності за видами страхування іншими, ніж страхування життя, сплачують податок на валові страхові премії, що стягується із страхувальника-резидента.

У Франції страхові компанії, як і інші юридичні особи, зобов'язані сплачувати податок на прибуток, ставка якого варіює залежно від річного обороту доходу. Оподатковуються валові страхові премії, дохід від інвестиційної діяльності, за вирахуванням витрат на ведення справи. При цьому ставка податку на валові доходи є диференційованою залежно від природи страхового ризику та коливається від 7 до 30% [6]. Базою оподаткування при розрахунку податку на страхові премії є сума, що надходить до страховика (страховий внесок) та витрати, пов'язані з укладенням договору страхування, що включаються до вартості поліса.

Диференційованими за видами страхування є ставки податку на валові страхові премії в Австрії, зокрема з: страхування життя – 4% (ставка податку збільшується до 11 %, якщо такі договори укладаються на строк менше 10 років); страхування на випадок хвороби – 1%; страхування від нещасних випадків – 4%; страхування від пожеж – 11%. В Італії ставка податку на валові премії є також диференційованою 2,5-22,25% на всі види страхування, крім перестраховання. Італійські страхові компанії з страхування життя сплачують 2,5% від суми страхових премій. В Іспанії ставка податку за видами ризикового страхування 4%, при цьому не підлягають оподаткуванню премії в пенсійного страхування, довгострокового страхування життя, перестраховання, міжнародного морського страхування [7].

Дворівнева система податкового регулювання страхової діяльності характерна і для страховиків США. Особливості оподаткування операцій з страхування визначені у нормативно-правових актах країни, зокрема в кодексі внутрішніх доходів США та кодексах законів штатів. Доцільно зазначити, що в кінці 2017 року податкова реформа в США змінила принцип оподаткування на підставі загального доходу компанії на «територіальний принцип оподаткування». США відмовилися від прогресивної шкали оподаткування прибутку, згідно з якою прибуток компаній підлягав оподаткуванню за ставками до 35%. З 2018 року встановлена фіксована ставка корпоративного податку на прибуток на рівні 21%. Ставки корпоративного податку на рівні штату зазвичай варіюються від 1% до 12%. У деяких штатах податок на прибуток не стягується [8].

Отже, в усіх західноєвропейських країнах та США функціонує дворівнева система оподаткування страхових компаній, за якою оподатковуються валові

страхові премії та прибуток страховиків. При цьому застосовуються різні ставки податку залежно від форм, галузей та видів страхування. Податкова система цих країн базується на принципі диверсифікації податкових методів, що передбачає розподіл податковим регулятором податкового навантаження страховиків, яке не перевищує визначеного рівня ефективності оподаткування, за певним співвідношенням між податком на валові премії і податком на прибуток.

Таким чином, окремі положення, розроблені в законодавчих актах та практично впроваджені у сфері податкового регулювання страхових ринків розвинених країн, знайшли практичне застосування у діяльності українських страховиків. Однак, як свідчить вітчизняна практика, постійні зміни в податковому законодавстві нашої держави та бажання імплементувати найкращий досвід оподаткування страхової діяльності на теренах українського страхового простору, породжують низку суперечностей та неузгоджень.

Фіскальний регулятор забезпечує ефективність наповнення бюджету від страхової діяльності, ще й стимулює або дестимулює розвиток окремих видів страхування за рахунок диференціації податкових ставок. Проте, подвійне оподаткування страхових премій шляхом сплати податку на валові страхові премії (за ставкою 3%) та податку на прибуток від страхової діяльності (за ставкою 18%) перешкоджає ефективному функціонуванню українських страховиків, основною метою діяльності яких є забезпечення надійного страхового захисту учасників страхового ринку.

Вважаємо за необхідне запровадити диференційоване оподаткування прибутків страховиків за окремими видами діяльності. При цьому з бази оподаткування фінансових результатів від звичайної діяльності доцільно виключити страхову діяльність, оподатковуючи лише прибуток від іншої операційної, фінансової та іншої діяльності. Збереження непрямого оподаткування сприятиме забезпеченню прозорості функціонування страхового ринку, а запровадження диференційованого прибуткового оподаткування за видами діяльності страховика – зменшенню можливості ухилення страховиків від сплати податків й бажання приховати витрати і прибутки та підвищити ефективність реалізації фіскальної функції держави.

Список використаних джерел

1. Council Directive 91/674/EEC of 19 December 1991 on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings. URL: <http://eur-lex.europa.eu>.
2. Corporate Tax Rates 2021. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-corporate-tax-rates.pdf>
3. Оподаткування юридичних осіб в Великобританії. URL: <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/united-kingdom/taxation-in-united-kingdom/>.
4. Insurance Premium Tax: guide for insurers. URL: <https://www.gov.uk/guidance/insurance-premium-tax#history>.

5. United Kingdom. Corporate - Taxes on corporate income. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/united-kingdom/corporate/taxes-on-corporate-income>.

6. Франція без романтики - TAS life. URL: <https://taslife.com.ua/blog/france-insurance>.

7. Яворська Т.В. Страхові послуги. Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 350 с. URL: <https://textbook.com.ua/strahova-sprava/1473453237/s-13>.

8. Податкова система США. URL: <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/usa/us-tax-system/>.

Павло Була

магістрант, ОНП «Публічні фінанси»

Науковий керівник:

Світлана Савчук, канд. екон. наук, доцент

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ОЦІНКА МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На даному етапі суспільно-економічного розвитку України важливим стратегічним напрямом виступають процеси децентралізації. Урядом країни впевнено впроваджуються реформи, пов'язані з наданням фінансової незалежності місцевим громадам, що, в свою чергу, дає змогу покращити добробут населення. Виходячи з цього, постає необхідність вирішення питань щодо ефективного та достатнього рівня наповнюваності місцевих бюджетів та їх здатності реально покривати всі потреби громади, що можливо лише завдяки якісному оподаткуванню. Тому в сучасних умовах актуальним є дослідження та оцінка рівня справляння місцевих податків та зборів, а також визначення їхньої ролі при формуванні дохідної частини бюджетів на місцевому рівні.

Автономія та незалежність місцевого самоврядування є важливими складовими стабільного розвитку демократії та ринкових відносин. Відповідно до Європейської хартії, територіальні громади визнані такими, які фактично відокремлені від державної влади, отримали повну незалежність та автономію виконувати покладені на них функції відповідно до наданих компетенцій. Однак низка важливих питань в Україні, пов'язаних з цією незалежністю досі чекає свого практичного вирішення. Зокрема, це стосується фінансової незалежності місцевого самоврядування, тобто виникає необхідність створення надійної бази доходів місцевих бюджетів. Відповідно місцеві податки та збори мають бути вагомим джерелом її формування. Завдяки їм повинна забезпечуватись реальна стійка фінансова незалежність громад та місцевих органів влади. Сюди варто також віднести забезпечення належного рівня освіти в Україні, охорони здоров'я, культури, соціальної інфраструктури, утримання установ державних служб та соціальної безпеки населення [1].